

Odată pătrunși în Transilvania, austriecii au început să organizeze aceasta noua provincie și din punct de vedere militar. Astfel, primele regimente grănicerești au fost înființate la sfârșitul secolului al XVII-lea (1690) de-a lungul râurilor Tisa și Mureș, care marcau granița Imperiului habsburgic. Organizarea întregii granițe militare s-a realizat abia între anii 1760-1780, când, în timpul războaielor cu Prusia, Imperiul habsburgic era amenințat de un atac din partea Rusiei, care încheiase în 1762 o convenție militară cu Prusia. Unui atac al Rusiei în Transilvania, Comandamentul militar al provinciei nu-i putea opune decât două regimente de infanterie și unul de cavalerie care existau la acea dată în Transilvania.

În asemenea împrejurări critice pentru Imperiu, înființarea în Transilvania a unor regimente grănicerești era mai mult decât necesară. Întărirea granițelor Imperiului, prin înființarea de noi regimente în sudul și estul Transilvaniei, marea acel cordon militar care începea de la Marea Adriatică, trecea pe la Porțile de Fier, și acum continua pe crestele Carpaților ajungând în zona Galatiei. Această acțiune cu implicații adânci în viața social-politică a Marelui Principat al Transilvaniei, a fost inițiată de către Curtea de la Viena, în al treilea deceniu de domnie a împărătesei Măria Tereza (1740-1780), iar înființarea regimentelor grănicerești, a urmărit atât întărirea graniței militare, îmbunătățirea sistemului de recrutare, cât și diminuarea puterii nobilimii maghiare, scoțând o bună parte din teritoriul și populația Transilvaniei de sub dominația ei. Prin aceste măsuri se urmărea și consolidarea „Uniatiei”, zdruncinată din temelii de mișcările religioase din ultimele decenii, conduse de către călugării Visarion Sarai și Sofronie din Cioara.

Misiunea de înființare a noilor regimente a fost încredințată la data de 5 iulie 1761 generalului de cavalerie, austriacul Nicolae Adolf de Buccow.

Potrivit proiectului întocmit de Buccow, din 13 octombrie 1761, înaintat Consiliului aulic de război, organizația plăieșilor și pușcașilor se desființează, iar în schimb se alcătuia, de-a lungul frontierei transilvane, din Bucovina până în Banat, o forță însemnată și cu cheltuieli militare minime. Generalul Buccow a propus, cu acest prilej, înființarea unei „Miliții grănicerești” compusa din două regimente românești de infanterie, cuprinzând câte 3000 de soldați, două regimente secuiești de infanterie, un regiment românesc de „dragoni” (cavalerie) și unul secuiesc de „husari” (cavalerie maghiară), de câte 1.000 de călăreți. Efectivul acestor unități grănicerești din Transilvania era estimat să ajungă la 17.000 de soldați.

În proiectul de militarizare, Buccow, prevedea cuprinderea în regimentele românești numai a țăranilor romani neiobagi și de religie greco-catolică, iar ofițerii să fie catolici. Dacă pe teritoriul viitoarelor regimente nu se vor găsi un număr suficient de romani uniți cu biserica catolică, se propunea completarea efectivelor cu țăranii romani greco-catolici aduși din alte ținuturi de graniță, iar țăranii romani ortodocși care vor refuza primirea noii credințe să fie dizlocați în alte localități. Convertirea religioasă s-a făcut forțat în ținuturile grănicerești, fiind susținută de către împărăteasă Măria Tereza și Consiliul aulic de război din Viena.

În locul țăranilor expulzați din satele lor au fost aduși romani din alte sate din zona care erau greco-catolici și acceptau înrolarea sub steagul habsburgic.

Militarizarea graniței începută în anul 1761 a ajuns la o organizare statornică numai în anul 1766, când împărăteasă Măria Tereza sancționează Statutul militar al regimentelor de graniță, compus din 84 de articole. Decretul de înființare a regimentelor românești de graniță poartă data de 15 aprilie 1762 și este semnat de împărăteasă Măria Tereza. Prin acest decret au luat ființă Regimentul 1 de graniță roman, cu sediul la Orlat și Regimentul 2 roman cu sediul la Năsăud, ulterior în anul 1768 se înființează Regimentul romano-iliric din Banat, cu sediul la Biserica Alba.

Aceste regimente grănicerești au fost primele unități militare românești constituite și organizate după cele mai moderne standarde ale timpului.

Rezistența opusă de populația acestor ținuturi desemnate a fi militarizate a făcut că în anul 1764 (16 martie) Curtea imperială să emită o patentă, care proclama solemn libertatea și privilegiile grănicerilor romani, dând asigurări în acest sens.

În anul 1766 Regimentul 1 de graniță românesc cu sediul la Orlat este deja constituit sub directă supraveghere a generalului Ziskovic. Acest regiment îl găsim în arhivele vieneze purtând numărul 16, iar cel

¹ https://www.armyacademy.ro/reviste/3_2000/art28.html. În amintirea unei frumoase colaborări trecute, la 3 ani de la trecerea lui...

de la Năsăud cu numărul 17. Comandant al regimentului a fost numit colonelul Stephan Lucs de Luxenstein, vicecolonel era Michael de Kißt, iar capelan militar a fost adus preotul catolic Carolus Lembel.

Cu prilejul rectificării frontierei cu Tara Românească, din anul 1769, o parte dintre cei 54 de munți, „revendicați” au intrat în posesia și folosință satelor aparținătoare Regimentului 1 roman.

Regimentul întâi roman cu sediul la Orlat era compus din 12 companii și cuprindea locuitorii din localități cu o populație exclusiv românească, comune care se înșirau la poalele Carpatilor Meridionali, între Hațeg la vest și Tohanul Vechi la est. Regimentul cuprindea doua sate din Tara Bârsei, 13 din Tara Oltului, 4 sate din scaunul Sibiului, un sat din scaunul Orastiei, celelalte aparținând Comitatului Hunedoarei. În anul 1766 regimentul dispunea de 3708 bărbați valizi, organizați în doua batalioane a câte șase companii. Fiecare companie avea cate patru plutoane.

Cele 12 companii erau incluse în doua batalioane (1 batalion=6 companii), care își aveau sediul la Hațeg și Vaida-Recea.

În anul 1773 sunt consemnate în documente cele 80 de localități grănicerești care aparțin Regimentului 1 de granita romanesc. Ele se găsesc răspândite astfel: doua în Tara Bârsei, patruzeci în Tara Oltului, trei în Sibiu, unul în Alba de Sus, unul în Orăștie, douăzeci și șase în ținutul Hunedoarei și noua în Tara Hategului. Aceste sate grănicerești în care erau dislocate cele 12 companii ale regimentului au fost: Compania I, Racastia, Hasdau, Manerau, Cârjiți, Cozia, Cristur, Pestișu Mare, Almașu Sec, Almașu Mic, Vetel, Bretelin, Barcia, Cauni; Compania a II-a, Hațeg, Silvasu de Sus, Silvasu de Jos, Clopotiva, Cârnești, Totesti; Compania a III-a, Săcel, Salasu de Sus, Păros, Livadia, Baru Mare, Coroiești, Băiești, Galați, Malaiesti, Rău Alb; Compania a IV-a, Cugir, Spini, Băcia, Hărău; Compania a V-a, Jina; Compania a VI-a, Orlat și Vestem; Compania a VII-a, Racoviță, Scoreiu, Porumbacu de Jos, Porumbacu de Sus; Compania a VIII-a, Vistea de Jos, Vistea de Sus, Arpașu de Jos, Arpașu de Sus, Ucea de Jos, Ucea de Sus, Drăguș, Olteț (Besinbac); Compania a IX-a, Voila, Lisa, Breaza, Voivodenii Mari, Voivodenii Mici, Gura Văii (Netotu), Recea (Vaida Recea și Telechi Recea), Dridif, Ludisor, Lută, Pojorta, Dejani; Compania a X-a, Mărgineni, Savastreni, Săsciori, Hârseni, Hurez, Râușor, Iași, Ileni, Sebeș, Berivoii Mari, Berivoii Mici, Copăcel; Compania a XI-a, Ohaba, Șinca Veche, Văd, Bucium; Compania a XII-a, Dumbrăvița (Țânțari), Zărnești (Tohanu Vechi).

Statutul de funcționare a regimentelor de granita românești din Transilvania, emis sub semnătura imperială la 12 noiembrie 1766, specifică: „îndatorirea principală a tuturor grănicerilor romani atât în timp de război, cât și în timp de pace este să se îngrijasca de apărarea granițelor, să fie în garnizoane și la poteci, să mențină siguranța tarii, prin urmărirea hoților, împiedicarea importului și exportului clandestin de mărfuri, să oprească emigrările peste munți”. Tot în acest statut se prevedea pentru grăniceri că „în caz de război, să facă serviciu în afara de patrie”. „Ei vor trebui numaidecât să se prezinte oriunde li s-ar cere, îndată și de bunăvoie”, să lupte oriunde pentru gloria Austriei („pro gloria Austriae”). În afara de păzirea hotarului și de a lupta sub steagul habsburgic, grănicerii romani mai aveau în sarcina realizarea de cordoane sanitare (carantina), care să oprească intrarea bolnavilor de holera în ținuturile Imperiului, cât și emigrările peste munți ale nemulțumiților supuși ai „drăguțului de împărat”.

Bărbații din districtele grănicerești se împărțeau în trei categorii: activi, semi-invalizi și invalizi. Cei activi participau la pregătirea militară care se făcea duminică și în zilele de sărbătoare, după terminarea slujbei religioase, la care erau obligați să participe. „Serviciul de cordon” sau paza graniței era pentru fiecare grănicer activ de cate 15 zile pe an, când erau plătiți cu cate 4 creițari pe zi, din care un creițar se reținea pentru uniformă („fondul de mondura”). În afara acestor 15 zile de serviciu, țărani grăniceri mai aveau că sarcini repararea drumurilor și caratul lemnului necesare regimentului.

Din efectivul întregului regiment (3708 soldați) vara efectuau serviciul de paza un număr de 908 grăniceri, iar pe timp de iarnă efectivul de paza se reducea la 695. Fiecare companie avea încredințată pentru paza o zona bine delimitată din frontiera. Paza graniței se făcea atât în puncte fixe, pichete sau cordoane, cât și prin patrulare în schimburi și pe perioade diferite, în funcție de importanța traseului.

Armamentul și echipamentul pe care-l utilizau grănicerii era prevăzut în regulamentele de funcționare a regimentelor în care se arata: „Să li se dea grănicerilor arme de foc și arme albe, precum și muniția necesară. Ei vor primi, de asemenea, centuri și harnașamente din piele, dar numai o dată, la echipare. Urmează că soldații să aibă grija cu mare băgare de seama de acest echipament, iar ofițerii să îi supravegheze și să îi indemne cu grija pe soldați să nu deterioreze armele și echipamentul și să le tina totdeauna în stare buna. Dacă s-ar întâmplă că armele să sufere vreo stricăciune din partea soldaților ori să ajungă nefolositoare din vina

acelora, repararea precum și procurarea de noi arme se vor face pe cheltuiala celor vinovați". Referitor la uniforma pe care o purtau grănicerii se preciza următoarele: „Grănicerii romani vor purta sumanul sur scurt, cioarecii și opincile obișnuite, dar cu condiția că pantalonii să fie mai strâmți, sumanele să fie uniforme și prevăzute cu guler și mâneci de culoare stabilita pentru întreg regimentul. Pentru păstrarea mai buna a acestora e necesar să-și facă o cămașă de postav alb, o cravata roșie și o pălărie neagra numita „csako”. În timp de razboiu vor primi echipamentul regulamentar”.

Grănicerii Regimentului 1 de la Orlat purtau cioareci albi, strâmți, tivți cu albastru, sumanul din dimie, sur închis, aproape negru (erau numiți „cătanele negre”) cu bordura verde, având nasturi din metal galben, pieptar din pânură alba, iar pe cap purtau „chivară înalta” cu tăblițe de arama, numita de ei „ciacău”. Parul îl purtau lung (coada), legat cu o panglica albastra, iar la urechi era făcută o bucla groasa. Obiceiul de a purta parul lung a fost abandonat după întoarcerea din războaiele duse împotriva lui Napoleon (1815), „tabăra de noua ani”. După aceasta data grănicerii se vor tunde scurt. Până în anul 1830, grănicerii își confecționau uniformele pe cont propriu, după aceasta data s-a înființat „fondul de provente sau fondul de mondura” din care se confecționează gratuit echipamentul necesar.

Ofițerii regimentului purtau uniforma obișnuită a armatei imperiale austriece specifica regimentelor de granita, erau de religie catolica și proveneau la început din familii nobiliare austriece, maghiare sau italiene. Începând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ofițerii și subofițerii regimentului au fost recrutați și dintre romani. Primul ofițer roman care a făcut parte din efectivul Regimentului 1 de granita roman a fost locotenentul Avram Caliani, care în anul 1773 era caracterizat de către superiorii sai că fiind un „naționalist foarte activ”, provenea din sergenții romani ai companiei a III-a. Până la desființarea regimentului în 22 ianuarie 1851, vom găsi în ordinea de bătaie 118 ofițeri romani.

Daca se cunoaște faptul că drapelul de lupta la Regimentului 2 roman de grăniceri de la Năsăud purta deviza „Virtus romana rediviva” („Virtutea romana reînviată”), deviza purtata de drapelul de lupta al regimentului de la Orlat este aproape uitata, ea era „Viribus unitis” (“Cu puteri unite”).

Prin Decretul Imperial emis la 26 mai 1769 se ordona înființarea unei subunități de artilerie în cadrul regimentului cu un efectiv de 285 de oameni aleși dintre cei mai capabili grăniceri și din familiile cele mai bune. La recensământul grănicerilor din anul 1775 efectivul Regimentului 1 roman era de 2964 militari, dintre care 267 erau artileriști.

În anul 1777 (20 mai) comanda regimentului din Orlat era compusa din: un colonel - comandant, un locotenent colonel (vice colonel), un maior prim (judecător), un capelan (preot militar) de regiment, un auditor primar, un contabil, un adjutant, un chirurg, trei subchirurgi, doi furieri de stat major, un tambur (sef fanfara) și un profesor (Oberlehrer). Toți aceștia erau de origine străină. La companiile regimentului se găseau un maior, șase căpitani, doi locotenenți - căpitani, unsprezece locotenenți - primi, noua sublocotenenți, doisprezece furieri, nouăzeci și trei gradați, patruzeci și șapte muzicanți, douăzeci și unu furieri - vânători, nouăzeci și șase scutiți - plățiți (gefreiteri), nouăzeci și șase scutiți - neplatiti, douăzeci și patru dulgheri, 2512 soldați gregari (grăniceri). Efectivul total al regimentului fiind de 2964 militari.

Din personalul medical, la reședință regimentului se găsea chirurgul și un subchirurg care deserveau șapte sate grănicerești; un subchirurg era la Vaida-Recea și îngrijea de oamenii cuprinși în cinci companii, dislocate în 39 de sate, iar al 3-lea subchirurg era la Hațeg.

În acest timp, comandant al regimentului era colonelul Dombrovska, caracterizat că „priceput în afacerile economice ale regimentului, plin de zel, drept și neinteresat”, vicecolonel era Petrus Hanibal de Sburlati, considerat brutal cu soldații și cadrele, nefiind agreat de aceștia.

Că dotare cu armament regimentul avea, conform conscripției din 1775, 3440 de puști, 2855 de baionete cu teaca, 540 de baionete fără teaca, 283 de pistoale pentru artileriști, 3039 săbii, 50.332 cartușe, 10.066 bucăți cremene de pușcă și 855 cremene de pistoale. Săbiile soldaților grăniceri erau scurte, puțin încovoiate, iar mânerul era din bronz și avea forma unui cap de vultur.

Salariile ofițerilor erau achitate lunar, ale subofițerilor și sergenților la chenzine (de doua ori pe luna), din care li se reținea cota parte pentru echipament, iar soldații erau plățiți numai când erau detașați în „cordoane” pe munți.

Instrucția grănicerilor se făcea duminica și în sărbători, la posturile de comanda cele mai apropiate. În zilele lucrătoare din timpul săptămânii erau liberi să-și lucreze pământurile. În fiecare primăvara, timp de trei zile aveau loc adunări pe batalioane, un fel de reviste de front, cu prezenta întregului efectiv obligatorie și fără

plata. Pe timp de pace, o data la 3-4 ani se făceau manevre (aplicații) cu întreg regimentul, într-o zona stabilită de către comandantul de regiment.

Justiția militară a regimentului era reprezentată de „maiorul de la Orlat” unde se găsea „Comisiunea centrală” ce ținea judecata în fiecare luna. Dezertorii li se luau casa și moșia, care apoi se dădeau unei familii cu mai mulți băieți. În caz de trădare, crima, sau dezertare se aplica pedeapsa capitală prin spânzurătoare. Alte pedepse erau: închisoarea („în fiara” sau „fără fiara”); bătaia celui „întins pe laviță” și „trecerea prin nuiiele”, aceasta fiind considerată „sora cu moartea”.

Pedepsele erau aplicate conform instrucțiunilor în vigoare, ele fiind consemnate în registre speciale. Comandantul care aplica pedeapsa era obligat să constituie o „comisie penală”, compusă dintr-un sergent, un caporal, un grefier și un ostaș grănicer. În anul 1777, cu ocazia controlului proceselor verbale de pedepse ale companiilor Regimentului 1 roman, s-a constatat că aplicarea pedepselor corporale a fost mai ales pentru delict grave sau crime.

Serviciul militar deosebit de sever, cât și starea economică precară a unor grăniceri, au dus la o serie de dezertări din armată și trecerea acestora în Țara Românească în speranță unui trai mai ușor. Documentele consemnează, referitor la dezertările care au avut loc între anii 1771 și 1775 din Regimentul 1 roman următoarele cifre: 125 dezertori din compania a V-a din Jina, 184 din companiile VIII, IX și X din zona Făgărașului, 60 din companiile XI și XII din Țara Bârsei, 76 din compania a VII-a de la Racovița, 52 din companiile III și IV din zona Orăștiei și 36 aparținând companiilor I și II, cantonate în Țara Hategului.

Menționăm faptul că în ținuturile grănicerești toate muncile agricole, cât și cele gospodărești se desfășurau la ordin, după un calendar impus de către autoritățile militare, iar nerespectarea întocmai a acestuia fiind pedepsită în mod exemplar. Aratul, semănatul, săpatul câmpului, culesul roadelor etc. se făceau numai după ce se da dezlegare (slobod) de către comandatul companiei. Obiceiul de a efectua lucrările agricole după un calendar precis s-a păstrat mulți ani și după desființarea grăniceriei. Anunțarea diferitelor ordine date de către autorități se făcea „prin bătutul dobei prin sat” sau, în zilele de sărbătoare, prin „poruncile” date în fața bisericii.

În afara ocupațiilor tradiționale, în anul 1777 la Regimentul 1 roman au fost recenzați: 3 rotari, 1 fierar, 12 olari, 5 croitori, 29 cojocari, 3 tâmplari, 40 cismari, 10 argășitori (tăbăcari), 7 pânzari, 1 lăcătuș, 1 găitănăr (sinorar), 1 legător de cărți și câțiva morari. În Țara Făgărașului grănicerii au înființat mai multe „glajerii” (manufacturi de prelucrarea sticlei), iar în Țara Hategului se fabrica cărbunele de lemn (mangal).

Pentru creșterea productivității agricole și totodată a prosperității în satele grănicerești, Consiliul aulic de război recomandă formarea de „Comisii economice”, iar ofițerii să îndrume pe grănicerii din subordine pentru a construi case din zidărie, grajduri, îndiguiri de râuri, desecări de mlaștini, plantarea pomilor fructiferi și a vitei de vie. Grănicerii erau sprijiniți să cultive plante industriale, mai ales cânepă și rapița. De asemenea se străduiau să convingă oamenii să cultive și să consume cartofi. S-au organizat cursuri speciale de albinărit.

Datorită măsurilor organizatorice luate, situația materială a grănicerilor romani s-a îmbunătățit considerabil. În sate s-au instaurat ordinea și curățenia, drumurile au fost pietruite, iar podurile de peste râuri reparate.

Faptul că la nici două decenii de la înființarea regimentelor grănicerești localitățile militarizate din Transilvania erau tot mai prospere și viața social-economică a grănicerilor era net superioară față de cea a iobagilor din satele nemilitarizate, a făcut că țăranii romani din aceste ultime localități și mai ales cei din zona munților Apuseni să-și dorească a fi cuprinși în efectivele regimentelor românești. Aceasta arzătoare dorință a lor a fost preîntâmpinată de către Decretul imperial din 31 ianuarie 1784, care prevedea o nouă Conscripție pentru întărirea regimentelor de granita, în special cel de la Orlat, de pe granita sudică a Transilvaniei.

Plecarea în masă a moșilor spre Alba Iulia pentru a se înscrie pe listele Conscripției, precum și împiedicarea lor, de către stăpânii feudali ai satelor părăsite, de a intra în slujba Împăratului și a scăpa astfel de iobăgie, au constituit două din principalele cauze imediate ale izbucnirii marii răscoale din toamna anului 1784, condusă de Horea.

O dată cu începerea răscoalei conduse de către Horea, la începutul lunii noiembrie, Regimentul 1 roman, condus acum de colonelul Hannibal de Sburlati, la cererea comitelui suprem al comitatului Sibiu, Andreas von Rosenfeld, vă intra în acțiune. Începând din 10 noiembrie 1784, ostașii regimentului vor forma cordoane militare la Miercurea Sibiului și Sebeș pentru a limita extinderea răscoalei spre părțile din estul Transilvaniei. Soldații regimentului nu au fost puși în situația de a participa la reprimarea răscoalei. După

reprimarea răscoalei și executarea conducătorilor ei, grănicerii își vor relua activitățile cotidiene în satele lor de baștină, urmând că nu peste mulți ani să participe la grele războaie pe toate fronturile Europei.

Trebuie precizat faptul că nu întregă populație masculina din așa numitele „confinii militare” (teritoriile regimentelor grănicerești) era luata la oaste. În general, tot al patrulea bărbat valid era prins în efectivul regimentelor, iar „capii” (întretinatorii) de familie erau scutiți de a presta serviciu militar. De asemenea, nu toți soldații grăniceri au fost duși la război, mulți dintre ei rămânând să asigure în continuare paza frontierei. În general, cei care plecau să lupte erau tineri necăsătoriți selecționați din toate companiile regimentului, care se constituiau într-un batalion de grăniceri. Acest batalion se mobiliza la sediul comandantului de regiment, în cazul nostru la Orlat, de unde sub faldurile drapelului de lupta al regimentului plecau să-și verse sângele pe câmpurile de lupta ale Europei. De cele mai multe ori cele două batalioane reprezentative ale Regimentelor 1 și 2 românești de graniță au luptat împreună.

Grănicerii romani au primit botezul focului în războiul pentru succesiunea Bavariei (1778-1779). Odată cu stingerea dinastiei electorilor din Bavaria, Iosif al II-lea (1780-1790), fiul Măriei Tereza (1740-1780), și-a revendicat dreptul să ocupe Bavaria inferioară. Drept răspuns în anul 1778, regele Prusiei, Frederic al II-lea (1740-1786) numit și „cel Mare”, intra cu armatele sale în Cehia și Silezia (posesiuni ale Coroanei habsburgice). Aici, în Silezia regele Prusiei a fost oprit de către grănicerii romani, care de acum înainte vor fi prezenți în toate marile batalii europene. Pentru bravura de care au dat dovada în aceasta campanie, regimentele românești au fost onorate prin decret imperial (22 martie 1779) cu atribuirea unuia dintre cele opt steaguri cucerite de la armata prusacă „că amintire și încurajare a regimentelor de graniță din Transilvania”, iar văduvelor și orfanilor ramași în urma acestor lupte, să li se împartă câte 100 de florini, suma foarte importantă în acele timpuri.

După un deceniu de pace, în anul 1788 grănicerii romani din Orlat și Năsăud vor lua din nou armele pentru a pleca la lupta. Cu un an înainte izbucnise războiul ruso - austro - otoman (1787-1792) și acum (1788) turcii caută să pătrundă în Transilvania prin pasurile Carpaților. Regimentul 1 de la Orlat s-a distins în luptele duse cu turcii în trecătoarea Branului, unde trupele otomane au fost oprite și constrânse să se retragă spre Dunăre. În timpul cât ostașii Regimentului 2 de la Năsăud, duceau lupte grele cu turcii pe teritoriul Tarii Românești (București, Giurgiu, Turnu etc.), ostașii Regimentului 1 grăniceresc roman a întărit cordoanele de pe frontiera, având aici mai multe ciocniri cu turcii. La 17 februarie 1791 au avut loc lupte în pasul Vulcan, iar la 8 martie turcii sunt înfrânți în trecătoarea Turnu Roșu. În același an ostașii regimentului s-au distins în apărarea mănăstirii Sinaia, atacata de un inamic superior numeric, iar în pasul Buzău, împreună cu grănicerii secui, resping un puternic atac turcesc.

În cursul anilor 1793-1796 îi găsim pe bravii grăniceri romani ducând lupte pe frontul Rinului, remarcându-se în luptele de la Zabérn, Bundenthal, Schwartzfeld, pădurea Strassburg și pădurea Hagenau. Sfârșitul anului 1794 îi găsește ducând lupte grele pe șesurile dintre cetățile Mainz și Talbach împotriva soldaților Frânteii revoluționare.

În anii 1796-1797 grănicerii romani au luptat împotriva lui Napoleon Bonaparte în Italia de nord, unde două batalioane combinate ale celor două regimente, au luptat dând dovada de un eroism legendar. Unitatea astfel formată, din două batalioane a câte trei companii, cu 32 ofițeri și 1880 de soldați intra în lupta la 30 octombrie 1796, pe râul Piave, unde francezii vor cunoaște vitejia soldaților romani. Grănicerii romani au aparat timp de trei zile podul de la Arcole în zilele de 15, 16 și 17 noiembrie ale anului 1796, în „bătălia decisivă pentru soarta Italiei” după cum o aprecia Napoleon.

Cea mai importantă poziție pe care trebuia s-o cucerească Napoleon în nordul Italiei, era podul de la Arcole, la Areda Venetiei (Areda Venetiarum). Dacă francezii ar fi pus stăpânire pe pod, armata austriacă ar fi fost înconjurată și nimicita. Apărarea acestui important pod a fost încredințată grănicerilor romani. În aceasta bătălie a căzut eroic căpitanul Rotar împreună cu alți 396 de grăniceri și s-au remarcat prin fapte de vitejie stegarul Toader Rău, sergentul Gavrilă și căpitanul Herța. Văzând eroismul cu care se avântau în lupta grănicerii romani („cătanele negre”) din „îndrăcitul” batalion, se spune că Napoleon ar fi declarat: „De-aș avea un regiment de astfel de draci negri, în 48 de ore aș cuceri Viena”; să nu uităm că atunci când rostea aceste vorbe era doar în Italia de nord.

O alta mare bătălie la care au participat grănicerii romani aflați în compunerea armatei austriece comandată de generalul Nicolas Alvinczy, a fost cea de la Rivoli din 14 ianuarie 1797, tot pe frontul din nordul Italiei, avându-l adversar pe același Napoleon.

După înfrângerea Austriei în Valea Padului și capitularea fortăreței Mantova, mulți grăniceri sunt decimați de malarie și febra tifoidă. Alții au degerat încercând să apere trecătorile Alpilor, luptând în ariergarda armatei austriece.

Învinși, grănicerii romani împreună cu frânturi ale armatei imperiale, se retrag în Elveția, la Graubünden, unde vor lupta din nou cu trupele franceze.

Amenințat cu ocuparea Vienei de către armatele lui Napoleon, împăratul Austriei, Francisc I. (1792-1830), semnează pacea de la Campo-Formio, la 17 octombrie 1797.

În urma pierderilor avute de regiment în campania recent încheiată, efectivul a fost completat cu noi grăniceri veniți din alte localități.

La nici trei ani de la semnarea păcii, în urma pătrunderii prin trecătorile Alpilor a trupelor franceze comandate de faimosul general Massena din noaptea de 14 spre 15 mai 1800, grănicerii transilvăneni vor intra din nou în luptă. Atacat prin surprindere, generalul austriac Auffenberg și corpul sau de armată devin prizonierii francezilor. Încercarea batalioanelor românești de a sparge rândurile armatei franceze se dovedește zadarnică. Având pierderi, grănicerii cad prizonieri și sunt dispersați în diferite lagăre. O bună parte dintre ei reușesc să evadeze, formând la scurt timp o nouă „falangă română” („phalanx valachica”) care va lupta în compunerea armatei austriece în bătălia de la Marengo (14 iunie 1800). După o serie de alte lupte duse pe valea Dunării, unde grănicerii romani se fac remarcăți prin fapte de vitejie, se încheie pacea de la Luneville (9 februarie 1801), când batalioanele românești se vor întoarce acasă.

Liniștea grănicerilor a fost din nou tulburată în anul 1805, când Anglia, Austria și Rusia vă declara război Frânței. Napoleon concentrează în Alsacia „Marea armată” și la 25 septembrie 1805, trece Rinul îndreptându-se spre Dunăre. Ostașii regimentelor din Orlat, Năsăud și Caransebeș vor lupta împreună la Ulm, unde se retrăsese generalul austriac Mack. Încercuit de francezi, el capitulează la 27 octombrie 1805, lăsând în mâinile inamicului 45.000 de soldați. Atacurile grănicerilor romani asupra armatei franceze la Kremsmünster nu au putut opri înaintarea acesteia și la 13 noiembrie Napoleon vă intra în Viena, precedat de cavaleria lui Murat.

Armatele coaliției nu vor înceta lupta odată cu ocuparea Vienei de către francezi, soarta războiului se va decide în urma bătăliei de la Austerlitz (2 decembrie 1805), unde pe platoul Pratzen, (din fata satului Austerlitz) se găseau și grănicerii din Regimentul 1 roman, comandanți de vicecolonelul Leibinger. Din nou Napoleon vă dovedi calitățile sale de mare strateg, reușind să obțină o răsunătoare victorie în fata armatelor austro-ruse. Pace se va semna la Pressburg (27 decembrie 1805).

În anul 1809 în timp ce armata austriacă reorganizată și grănicerii năsăudeni duceau lupte grele în Bavaria și Polonia, Regimentul 1 roman, care a avut numeroase pierderi în războaiele anterioare, vă rămâne să asigure frontiera de nord a Imperiului până în anul 1813 (iunie) când un batalion se vă întoarce acasă, iar celalalt vă fi dislocat în Boemia.

O alta celebra bătălie la care au participat soldații regimentului, a fost cea de la Leipzig din zilele de 16-19 octombrie 1813. Aici francezii sunt înfrânți și puși pe fugă.

În anul 1814 un batalion, format din grănicerii Regimentului 1 roman, a trecut Rinul unde au luat parte la bătălia de la Besançon (27 ianuarie 1814), de unde învingători se apropiau de Paris, când armata franceză capitulează la 31 martie, iar Napoleon abdică la 6 aprilie 1814.

Revenirea lui Napoleon la putere în 1815 face că țările Coaliției să trimită împotriva Frânței șase armate însumând peste 700.000 de soldați. La 25 martie 1815 Regimentul 1 roman trimite în Piemont (nordul Italiei) un batalion compus din șase companii. Înainte de a începe luptele cu francezii pe frontul italian, sosește vestea că Napoleon a fost învins, la 18 iunie, în apropierea localității Waterloo, de către forțele Coaliției. În 6 ianuarie 1816, în ziua de Boboteaza, grănicerii sunt primiți la sediul regimentului cu mari onoruri și serbări.

În campaniile austro-franceze dintre anii 1792-1815, pierderile Regimentului 1 roman au fost de: 27 morți, 592 răniți și 2184 dispăruți. Începând din acest an, 1815, până la desființarea regimentelor grănicerești din 1851, grănicerii romani nu vor mai lupta în afara hotarelor Imperiului, iar cei din Regimentul 1, în afara Transilvaniei.

La 4 iunie 1827, la Orlat s-a desfășurat festivitatea de sfințire și decorare a noilor drapele de luptă ale Regimentului 1 de granita roman. Cele vechi, ciuruite de gloanțe în timpul luptelor anterioare, au fost retrase. La aceasta importantă festivitate, ordonată de însuși împăratul au participat reprezentanți din toate companiile regimentului.

După izbucnirea revoluției burghezo-democratice de la Pesta, în 15 martie 1848, grănicerii romani vor fi iarăși antrenați în desfășurarea evenimentelor din Transilvania.

Situația se tensionează o dată cu votarea în Dieta de la Cluj, la 17 mai 1848, a „unirii” Transilvaniei cu Ungaria, anulându-se astfel autonomia Principatului. Acest act a fost sancționat la 29 mai de către împăratul Ferdinand I de Habsburg (1835-1848). Imediat după votarea „uniunii”, la 21 mai 1848, guvernatorul Teleki dizolva Comitetul National Roman (Comitetul permanent), iar sarcina de a aduce la cunoștință membrilor sai acest fapt, i se încredințează episcopului Andrei Șaguna, el fiind președintele acestui Comitet. Cu toate că Andrei Șaguna a îndeplinit mandatul încredințat, Comitetul a continuat să-și îndeplinească misiunea pentru care a fost constituit, sub conducerea vicepreședintelui Simion Bărnuțiu.

În acest timp asistam la atitudinea intransigentă a regimentelor românești care refuza să recunoască „unirea” cu Ungaria devenind principalele centre de rezistență românească.

Intre 2-16 septembrie 1848 are loc a treia Adunare Națională a romanilor de la Blaj, unde cei peste 20.000 de romani au protestat împotriva anexării Transilvaniei la Ungaria și au cerut convocarea unei Diete în care să fie reprezentați proporțional cu numărul lor, romanii, sașii și maghiarii. În acest interval de timp se trece la formarea gărzilor militare românești sub conducerea lui Avram Iancu, Axente Sever, Iovian Brad, Albini, locotenentul Șandruca etc. (ultimii doi vor instrui 5.000 de lăncieri romani concentrați în localitatea Mihalt, jud. Alba).

Refuzul autorităților de a acorda concesiile concrete pentru rezolvarea revendicărilor politice și sociale, determina pe conducătorii Adunării să treacă la executarea programului lor. Se trimit ștafete la Orlat pentru a invita la întrunire pe „conducătorii poporului” care își stabiliseră sediul în această localitate grănicerească. Luni, 25 septembrie au sosit din Orlat, Simion Bărnuțiu, A.T. Laurean, Al. Papiu Ilarian, membrii de frunte ai Comitetului National Roman, însoțiți de locotenentul Mihail Novac și alți ofițeri, cât și numeroși soldați grăniceri care le asigurau protecția. Au fost întâmpinați în satul Manarade (județul Alba) de miile de romani, în frunte cu Avram Iancu și moșii sai.

Intre 20 și 30 septembrie, locotenentul Novac cu un detașament de grăniceri din Orlat, au însoțit permanent pe membrii Comitetului, pe traseele Orlat, Sibiu, Blaj și retur. După aceasta data au asigurat protecția acestor conducători ai romanilor până la începutul lunii martie 1849, când de teama trupelor generalului Bem, au trecut munții prin „Vama Cucului” în Tara Românească.

Regimul absolutist și militarist impus în Imperiul austriac în urma evenimentelor din anii 1848-1849, nu putea să se mai împace cu existența altei forte militare contaminată de ideile pașoptiste și care a intrat în contradicție totală cu scopul urmărit inițial. Regimentele românești de graniță au constituit pentru regimul totalitar al Habsburgilor un pericol real. De aceea, la 22 ianuarie 1851, după 88 de ani de existență, prin înalta rezoluție a împăratului Francisc Iosif (1848-1916), transmisă tuturor companiilor grănicerești, cu Ordinul 3598 al Comandamentului militar general, regimentele de graniță din Transilvania au fost desființate. Împăratul a ordonat că în locul celor cinci regimente de graniță să se constituie cinci regimente de linie. Regimentul 1 roman de graniță s-a transformat în Regimentul 46 Infanterie.

„Drept grațioasă recunoștință a acestor slujbe glorioase” se aproba „obstelor ambelor regimente românești de graniță, în forma de excepțiune, să se poată folosi de munții revendicați și de aici înainte, după ce mai întâi se vă mijloci și statornici pe calea dregătorilor modalitatea și măsură până unde se extinde aceasta prea înalta favoare...”.

Ordinul de desființare a regimentului a fost adus la cunoștință populației grănicerești la 18 februarie 1851 și a fost pus în aplicare începând cu data de 1 aprilie același an. Greu le-a fost grănicerilor să depună armele și să treacă din nou sub administrație civilă. Fiind „cătane împărătești”, se bucurau de privilegiile și scutiri fiscale, aveau sentimentul de libertate și a celui de proprietate asupra pământului pe care-l muceau, aveau mândria de a fi purtători de arma, drept pe care-l aveau în acea vreme doar clasele privilegiate și care dădea purtătorului ei un sentiment de siguranță. Vestea desființării regimentului a fost primită de către grăniceri, după mărturia unui contemporan, „vărsând lacrimi dureroase, că și când ar fi presimțit că, dezarmați, vor avea de întâmpinat greutăți și mai mari”.

Comunele foste „stații de companie” ale Regimentului 1 de graniță au rămas în posesia munților și terenurilor avute pe timpul existenței grăniceriei, a celor mai bune scoli din Transilvania acelor timpuri, a fondurilor bănești și de „mondura” (echipament) transformate în fond „scolastic” din care se administrau în continuare fostele scoli grănicerești. Le-au mai rămas grănicerilor localitățile temeinic așezate cu biserici și

AVRAM IANCU - 200!

Nr.3(43/Martie 2024)

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

scoli, cu drumuri pietruite și case din piatra sau cărămidă, o baza materiala din cele mai bune din Principat și nu în ultimul rand o organizare administrativa și sociala de excepție, tipic „nemțească”.

Cei 88 de ani trăiți sub asprimea regulamentelor militare austriece, dar și într-o situație social-economică de invidiat, privilegiați față de locuitorii satelor nemilitarizate, le-au creat foștilor grăniceri o psihologie proprie, un înalt spirit de ordine și disciplină, de cinste și omenie, dorință de dreptate și libertate. Aceste caractere și deprinderi adânc înrădăcinate din perioada existenței graniceriei se fac simțite până în ziua de astăzi în activitățile urmașilor acestora.